

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Факультет психології і соціології
Кафедра соціальної педагогіки**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ



**МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської науково-практичної конференції
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Харків, 2016

ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНО СПРЯМОВАНОЇ СУБКУЛЬТУРИ ПІДЛІТКІВ

Постановка проблеми. Перехід від дитинства до дорослості є найважчим і складним. Це час, коли у підлітків формуються норми і засоби спілкування, загальнолюдські цінності добра, справедливості, краси, розуму, започатковується формування моральної свідомості, уявлень і переконань щодо міжособистісних відносин. Підліток намагається пізнати себе, самовиразитися та самоствердитися. У цей „важкий” період він „шукає себе”, своє місце в цьому світі, соціумі, формує свої цінності. У сучасній вітчизняній культурі для підлітків не так багато поля для діяльності, що сприяє їхній самореалізації. Тому субкультура підлітків є засобом об’єднання нового покоління і допомагає заявити про себе в суспільстві. У цей період душею підлітка володіють зависокі думки, тому обов’язково треба спрямовувати діяльність підлітків у позитивне русло на благо соціуму, оскільки ігнорування, байдужість до їх інтересів спрямовує підлітків не на блага, а навпаки, адже збагачення життя завдяки змісту різних діяльностей дає матеріал для побудови життєвих цілей, а прикладом цьому може бути тільки дорослий, який своїми діями виховує в них соціальну активність, відповідальність та соціальну творчість. Зазначене висуває до професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів такі вимоги, як накопичення знань, умінь і навичок практичної діяльності здобутих під час навчання у вищому навчальному закладі. Соціальні педагоги – це спеціалісти, до обов’язків яких входить піклування про прищеплення молодому поколінню позитивних якостей, формування поведінки.

Аналіз досліджень і публікацій. Молодіжна субкультура як складова сучасної культури є предметом дослідження Т. Алексеєнко, І. Зязюна, С. Левікової, О. Омельченко, Ю. Савельєва, С. Савченка, та ін. Особливості соціального та психофізіологічного розвитку особистості в підлітковому віці охарактеризували Г. Абрамова, В. Аверін, І. Кулагіна, С. Максименко, Л. Обухова, Л. Столяренко, В. Сухомлинський та ін.

Теоретико-методологічним основам професійної підготовки соціальних педагогів у системі вищої освіти приділяли увагу О. Безпалько, В. Бочарова, Л. Завацька, І. Зверева, А. Капська, І. Козубовська, Г. Лактіонова, Л. Міщик, В. Поліщук та інші. Не зважаючи на велику кількість проведених вченими досліджень, проблема професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до формування позитивно спрямованої субкультури підлітків залишатися актуальною, оскільки постійно повинні розроблятися перспективні напрямки підготовки студентів до професійної діяльності. Це дозволить забезпечити належний рівень кваліфікованого надання соціально-педагогічної допомоги майбутніми фахівцям.

Мета статті – розкрити зміст підготовки майбутніх соціальних педагогів, який забезпечує професійну готовність до формування позитивно спрямованої субкультури підлітків.

Виклад основного матеріалу. Сучасний підліток – людина з енергією, ініціативністю, з оптимістичним сприйняттям життя, яка прагне бути суспільно корисною. Науковцями визначено, що підлітки – це юнаки і дівчата від 11-12 до 15-16 років, тобто це період від дитинства до зрілості. Цей період характеризується не лише фізичним і статевим дозріванням, але й формуванням особистості, моральних установок і переконань, світогляду, який, здебільшого, не співпадає з нормами, встановленими в суспільстві.

Основний фактор, що привертає підлітків в субкультурі, - це прагнення придбати зовнішні, формальні характеристики, що дозволяють виділятися з загальної знеособленої маси населення мегаполісу. Термін «субкультура» почав використовуватися в зарубіжних країнах ще в 30-ті роки ХХ ст. і вперше знайшов відображення в американській соціологічній літературі. Поняття «субкультура» походить від латинського *sub* – під та *culture* – оброблення, виховання, розвиток [1], що означає – «підкультура», тобто дослідники різних галузей наук вважають субкультуру підсистемою загальної системи культури будь-якої країни чи суспільства.

Аналіз наукової літератури показав, що субкультура підлітків – складне та різностороннє явище, тому науковці не дотримуються єдиних поглядів стосовно визначення терміна, складових молодіжної субкультури, та її функціональності.

Субкультура підлітків – це складова загальної культури суспільства, яка реалізує потреби, відповідні психовіковим рівням і соціальному розвитку молоді людини, розкриваючи специфічність її ціннісних орієнтацій і способу життя в соціумі.

Реалізація соціально значущих підліткових потреб (самовираження, самоствердження, самореалізація) сприяє розвитку таких соціальних якостей як соціальна активність, толерантність представників молодіжної субкультури, що, у свою чергу, впливає на характер молодіжної субкультури – конструктивний чи деструктивний. Отже, рівень розвитку соціальності підлітків визначає відповідний соціальний напрям молодіжної субкультури та її специфіку [1].

Ми погоджуємося з думкою науковців, що специфіка функцій соціального педагога вимагає гармонійного єднання особистісних та професійних якостей, широкої освіченості, а тому підготовка такого фахівця має ґрунтуватися на тлі практичного людинознавства.

За О. Луговою, *підготовка майбутніх соціальних педагогів* – це цілісний навчально-пізнавальний процес, важливою особливістю якого є поєднання оволодіння фаховими знаннями та вміннями із формуванням необхідних особистісних якостей майбутніх працівників [2].

Для молодого спеціаліста соціально-педагогічної сфери важливо розуміти, якими знаннями, вміннями, навичками він володіє або повинен володіти для того, щоб мати повноцінне право працювати з людьми. Його

знання в галузі соціальних і психолого-педагогічних дисциплін одночасно повинні бути глибоко теоретичними та максимально адаптованими до реалій практичної діяльності, оскільки спеціаліст зобов'язаний послуговуватись методами й технологіями різних професійних сфер відповідно до конкретної ситуації, у якій йому доведеться діяти, з метою надання ефективної соціальної допомоги. Під час професійної освіти в майбутніх фахівців формується почуття професійної та громадянської відповідальності та обов'язку.

Спираючись на вище зазначене, був проведений аналіз навчальних планів та програм підготовки майбутніх соціальних педагогів, який показав, що зміст професійної та практичної підготовки розкривається через цілу низку дисциплін, що можуть забезпечити знаннями та вміннями майбутніх фахівців з питань формування позитивно спрямованої субкультури підлітків. Серед таких соціально-педагогічних дисциплін «Актуальні проблеми соціальної педагогіки», «Соціально-педагогічні технології у діяльності соціального педагога», «Соціальна педагогіка», «Основи соціалізації особистості», «Соціально-педагогічна робота у закладах освіти», «Людина у сучасному соціумі», «Загальна, вікова та педагогічна психологія», «Соціально-педагогічна діяльність у сфері дозвілля», «Теорія і методика роботи з дитячими і молодіжними організаціями», «Превентивна соціально-педагогічна діяльність». До змісту цих дисциплін не завадило б внести теми, які сприяють розумінню студентами виховання, яке є одним з головних чинників соціалізації; розумінню того, що соціальний педагог у освітній системі виступає одним з головних суб'єктів, що має сприяти розвитку, а точніше саморозвитку особистості, створенню умов найбільшого психологічного комфорту.

Зміст дисциплін має бути збагачений інформацією про психолого-педагогічні механізми формування у підлітків належності до тієї чи іншої субкультури.

У процесі підготовки висококваліфікованих спеціалістів соціально-педагогічної сфери важливим питанням є розвиток їхньої самостійної роботи, яка є одним із напрямів модернізації вищої освіти на сучасному етапі. Як зазначають викладачі, великий за обсягом матеріал нормативних дисциплін фаху «Соціальна педагогіка» й обмежена кількість годин на його вивчення потребують широкого використання різних видів (індивідуальних, парних, групових) і форм самостійної роботи як на практичних та лекційних заняттях, так і в позаурочний час (виконання індивідуального завдання, пошуково-дослідна, креативна діяльність, асистування викладачеві тощо). За складністю завдання поділяють на репродуктивні (прочитати, відтворити, вивчити, відповісти на запитання, скласти план за прочитаним тощо) і творчо-пошукові (дібрати матеріал за темою, цікаві повідомлення про науковця, історію соціальної роботи та соціальної педагогіки; підготувати виступ, промову, репортаж, соціальну рекламу тощо) [3].

Практика застосування ділових ігор на заняттях із соціально-педагогічних дисциплін показує, що вони стимулюють творчу уяву і нестандартне мислення; сприяють становленню активної, мобільної особистості, що вміє обстоювати свої думки; перетворюють теоретичні знання на переконання; розвивають

соціальне мислення і культуру; формують стійкий інтерес до соціального аналізу навколишньої дійсності; сприяють організації колективної діяльності студентів, розвитку співпраці, виникненню почуття суперництва [4].

Формуванню стійкої позитивної професійної мотивації сприяють ситуативні, ігрові, проектні та інші методи навчання. Змодельоване за їхньою допомогою професійно-орієнтоване спілкування суб'єктів соціальної роботи допомагає підготовці студентів до реальної взаємодії, набуттю професійного досвіду, підвищенню загальної комунікативної культури.

Важливим складником професійного навчання майбутніх соціальних педагогів є спрямування на самоосвіту, подальше самовдосконалення й розвиток студентів, вироблення у них адекватної самооцінки, самокритичності й дисциплінованості.

Висновки. Таким чином, професійна підготовка студентів – майбутніх соціальних педагогів має потенційні резерви для більш результативного формування їх готовності до соціально-педагогічної роботи. Зміст підготовки майбутніх соціальних педагогів до формування позитивно спрямованої субкультури полягає у направленості на здобуття професійно орієнтованих знань у студентів, забезпечення надійності і якості підготовки майбутніх соціальних педагогів через впровадження нових педагогічних технологій навчання, стимулювання творчої активності студентів та залучення їх до практичної діяльності.

Список використаних джерел

1. Лисенко Ю. О. «Молодіжна субкультура» як соціально-педагогічне поняття / Ю. О. Лисенко // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2009. – № 2.
2. Луговая О. М. Педагогические условия формирования профессиональной готовности специалистов по социальной работе с военнослужащими и членами их семей (на материалах ставропольского края) : дисс. ... канд. пед. наук 13.00.08 / Луговая Ольга Михайловна. – Ставрополь, 2004. –192 с.
3. Педагогічний словник для молодих батьків. – К. : ДЦССМ, 2002. – 348 с.
4. Письмак Л. Інноваційні підходи до соціально-педагогічної роботи з сім'єю у закладах освіти. / Письмак Л. // Соціальний педагог. - 2007. - № 12. - С. 14-20.
5. Социальная педагогика: курс лекций / Под общ. ред. М. А. Галагузовой. - М. : Гуманитарный издательский центр «ВЛАДОС», 2000. – 416 с.

Висоцька М. Ю. *Зміст підготовки майбутніх соціальних педагогів до формування позитивно спрямованої субкультури підлітків.*

У статті розкрито поняття «підлітки», «субкультура», «субкультура підлітків», «підготовка соціальних педагогів». Висвітлюється питання підготовки майбутніх соціальних педагогів до формування позитивно спрямованої субкультури підлітків. Проведено аналіз навчальних планів та програм підготовки соціальних педагогів у вищих навчальних закладах.

Визначено ефективні форми і методи підготовки майбутніх соціальних педагогів.

Ключові слова: субкультура, підлітки, соціальний педагог, підготовка соціальних педагогів.

Vysotskaya M. Yu. The content of training future social pedagogues to the formation of positively directed subculture of teenagers.

The article deals with the concept of «teens», «subculture», «subculture of teenagers», «training of social pedagogues»; highlights the issue training of future social pedagogues to the formation of positively directed subculture of teenagers. The author analyses the educational plans and programs of social pedagogues' training in higher educational institutions and defines effective forms and methods of preparation of future social pedagogues.

Keywords: subculture, teens, social pedagogue, training of social pedagogues.

УДК 37.013.42

Дудник Т.В.

ХАРАКТЕРИСТИКА КОМПЛЕКСУ ЗАСОБІВ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКА ЗАСОБАМИ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВОЇ ГРИ У ДИТЯЧОМУ САДКУ

Постановка проблеми. В умовах розбудови української державності надзвичайно пріоритетним завданням сучасної педагогіки є виховання конкурентноздатної особистості, спроможної діяти у мінливому соціумі, мотивуючи себе до постійного самовдосконалення та розвитку. Актуальною є проблема формування соціальної компетентності дітей дошкільного віку, оволодіння ними соціальним досвідом, що зумовлено пошуком оптимальних шляхів підготовки їх до життя в оновленому соціально-економічному середовищі.

У дошкільному віці закладаються основи соціальної компетентності дитини, визначається напрям її розвитку й успішної адаптації у соціумі. У цьому процесі провідну роль відіграє сюжетно-рольова гра та керівництво нею. Соціальний педагог як суб'єкт діяльності у дошкільному навчальному закладі (ДНЗ) може сприяти розширенню тематики ігор, збагачувати зміст, забезпечувати оволодіння дітьми рольовою поведінкою, що залежить від рівня професійної готовності майбутніх соціальних педагогів, спроможності оптимізувати процес з формування основ соціальної компетентності дошкільнят засобами сюжетно-рольової гри, реалізуюючи систему якісної соціально-педагогічної діяльності.